

Sitrep Irak
NR.26, 24/06/04
Stand van zaken: 09.00 uur

Dit sitrep is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Onder verwijzing naar de brief van de Coördinator I&V dd. 22 januari jl. met kenmerk 04G463079, diene dat bij het opstellen van deze sitrep geen verschillen van inzicht naar voren zijn gekomen.

Samenvatting: Nu resolutie 1546 is aanvaard en de taken van de VN in Irak hierin zijn omschreven, beraadt de VN zich over de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan de VN rol in Irak. De veiligheidssituatie blijft een obstakel. In Irak wordt het verkiezingsproces voortgezet en is de nieuwe Premier Allawi begonnen aan de reorganisatie van de Iraakse veiligheidsorganen. Op het gebied van de veiligheidssituatie houdt in Bagdad en omgeving de sinds mei 2004 geconstateerde stijgende lijn van aanslagen aan. In zuidelijk Irak is de veiligheidssituatie relatief stabiel en zal naar verwachting de komende tijd voornamelijk beïnvloed worden door ontwikkelingen aangaande Muqtada al-Sadr.

I Politieke en militaire ontwikkelingen

A. Internationale politieke ontwikkelingen (BZ):

In een briefing voor de gelijkgezindengroep inzake Irak in New York, waaraan Nederland deelneemt, heeft Speciaal Vertegenwoordiger voor de VN Brahimi zich enigszins op de vlakte gehouden inzake de laatste ontwikkelingen in Irak en de samenstelling van de nieuwe Iraakse regering (IIG). Hij noemde de IIG "duidelijk beter" dan voorganger, de Iraqi Governing Council (IGC) ook al was het behaalde resultaat niet fantastisch ("not great"). De leden van de IIG zouden zeer capabele mensen zijn, die op hun respectievelijke gebieden tot de top behoorden. Dit alles zou volgens hem echter geen garantie zijn dat de veiligheidssituatie zal verbeteren.

Brahimi is tevens ingegaan op de rol van de VN. Om invulling te geven aan de in resolutie 1546 gedefinieerde rol is presentie ter plekke noodzakelijk, maar zonder "real security" zal deze niet groot kunnen zijn. De VN is immers een duidelijk doelwit en het VN embleem geeft in Irak geen enkele bescherming, aldus Brahimi. Secretaris-generaal Annan zou zich op dit moment beraden over de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan de in de resolutie genoemde taken.

Over een eventueel uitstel van de verkiezingen stelde Brahimi dat dit zeer slecht zou vallen bij geestelijk leider al-Sistani c.s. Er zouden nu al veel Shi'ieten zijn die grote moeite hebben met Brahimi's conclusie dat directe verkiezingen niet eerder mogelijk zijn.

Daarnaast heeft Brahimi gewezen op het belang onderscheid te maken in de aanpak van de opstandelingen tussen terroristen en "respectabele patriotten". Tenslotte gaf Brahimi aan dat verdrijving van Arabieren door Koerden in Kirkuk en omgeving zeer zorgwekkend is.

De directeur van de *UN Electoral Assistance Division* Carina Perelli heeft inmiddels in New York aangegeven dat het succesvolle verloop van de verkiezingen afhankelijk is van drie zaken: 1) de Iraakezen dienen zelf het verkiezingsproces te controleren; 2) een veilige omgeving is noodzakelijk; 3) voldoende middelen dienen beschikbaar te zijn om de verkiezingen mogelijk te maken (totale kosten zijn door de VN ingeschat op USD 250 à 260 miljoen). Volgens de VN dienen ook nog veel voorbereidingen te worden getroffen.

De verkiezingen staan gepland voor 31 januari 2005 en zullen, bij monde van Perelli, succesvol zijn "indien de Iraakezen erop vertrouwen dat het een serieus proces is" en "dat de electorale autoriteiten een eerlijk spel spelen". Het voorbereidingsproces is inmiddels in gang gezet. Het Iraakse verkiezingscomité (IVC) is reeds samengesteld. Perelli heeft laten weten dat er slechts één nationaal verkiezingsdistrict zal zijn. Het IVC zal iedere kandidatenlijst bevestigen. Vereisten hierbij zijn dat politieke partijen financiële contributies openbaren en dat zij geen banden of betrokkenheid hebben met milities en geen gewapende vleugel hebben. Ieder die kan aantonen dat hij of zij Iraakees is of kan aantonen dat zijn of haar nationaliteit is ontnomen door het vorige regime, mag stemmen.

Wat de veiligheidssituatie betreft heeft Perelli benadrukt dat deze op dit moment weliswaar verslechtert, maar dat zij tegelijkertijd goede hoop heeft dat het houden van verkiezingen zal bijdragen aan een verbetering. Zo zouden de Iraakezen door het streven naar vrije verkiezingen en door zich deze verkiezingen eigen te maken, een begin maken met het scheppen van een veilige omgeving.

Op 23 juni is de eerste Amerikaanse ambassadeur in Irak, John Negroponte, in Washington beëdigd. Hij zal zo spoedig mogelijk (waarschijnlijk al op 1 juli) naar Bagdad afreizen, waar hij op het kortst mogelijk termijn zijn geloofsbrieven aan president al-Yawar zal aanbieden. Hiervoor dienen de VS, evenals een aantal andere landen, eerst hun diplomatieke betrekkingen met Irak te herstellen. Dit zou volgens de Amerikanen echter geen probleem zijn omdat het slechts zaak is een aantal documenten uit te wisselen. De Amerikaanse ambassade zal gevestigd zijn in de huidige Green Zone, in het paleis van Saddam Hoessein. Daarnaast zullen een aantal ambassadekantoren in verschillende Iraakse steden geopend worden (Basra, Hilla, Kirkuk en Mosul). In ieder kantoor zullen 5 à 6 diplomaten met politieke taken worden gepiaatst.

B. Interne politieke ontwikkelingen (MIVD en BZ):

Centraal in de achterliggende periode stonden het eerste optreden van de *Iraqi Interim Government* (IIG) o.l.v. premier Allawi en de reacties hierop. De Iraakse premier laat zich al voor de officiële bestuursoverdracht duidelijk gelden. Opvallend hierbij is vooral de reorganisatie van de Iraakse veiligheidsorganen die erop neerkomt dat de activiteiten van alle elementen onder direct toezicht van Allawi zullen staan. De oorspronkelijke functie van de Koerdische vice-premier Barham Salih als verantwoordelijke voor veiligheidsaangelegenheden is hiermee herzien. Hij

zal zich voornamelijk met de economische situatie gaan bezighouden.

Niet alleen over deze functiewisseling, maar ook over het weglaten in VN-resolutie 1546 van een verwijzing naar de interim-basiswet, waarin de in de afgelopen jaren feitelijk ontstane autonomie van het Koerdische gebied vooralsnog wordt gehandhaafd, ontstond onrust bij de Koerdische leiders. Verklaringen van en gesprekken met Amerikaanse functionarissen, premier Allawi en president Yawar, waarbij de Koerden verzekerd werd dat de bepalingen in de interim-basiswet inzake federalisme van kracht zullen blijven, deed de gemoederen bedaren. Ook de Amerikaanse plannen om één van de vier geplande ambassadekantoren in Kirkuk te vestigen, zullen door hen geïnterpreteerd worden als een bevestiging van de *status aparte* van het Koerdische Noord-Irak. Overigens spitsen de etnische spanningen tussen (terugkerende) Koerden, Turkmenen en Arabieren in deze stad zich toe.

Het is niet verrassend dat het weglaten van enige verwijzing naar de interim-basiswet in de resolutie een teleurstelling was voor de Koerden. Zij zijn niet van plan hun aspiraties om de sinds 1991 verworven feitelijke autonomie van de Koerdische regio (zonder slag of stoot) op te geven. In dit kader is de interim-basiswet in Koerdische ogen van groot belang, omdat hierin in feite een Koerdisch vetorecht op de ratificatie van de definitieve grondwet (eind 2005) wordt gestipuleerd. Niettemin beseft het Koerdische leiderschap dat in de huidige fase van het politieke proces in Bagdad – volledige – deelname vooralsnog de methode is om de Koerdische aspiraties te verwezenlijken. Dit laat onverlet dat indien de besprekingen (in 2005) tussen de Iraakse partijen over de nadere invulling van de toekomstige staatsstructuur in Koerdische ogen ongunstig verlopen of vastlopen, zij alsnog uit de onderhandelingen zouden kunnen stappen om hun eigen plan te trekken.

Het ongeveer 65 leden tellende Voorbereidende Comité (VB) voor de Nationale Conferentie is in Irak samengesteld. Voorzitter van het Comité is een gerespecteerd en onafhankelijk persoon, Dr. Fouad Massoum. Oud-IGC leden zouden trachten controle hierover te krijgen o.a. door een lijst met 300 namen voor eventuele leden van de VB voor te leggen. De eerste bijeenkomst van de VB heeft op 20 juni plaatsgevonden en subgroepen zullen vervolgens de verschillende thema's van de Nationale Conferentie voorbereiden. Het gehele Comité zal naar verluidt nog twee keer bijeen komen voor de National Conference – thans gepland op 24 t/m 28 juli.

In al-Muthanna hebben de laatste medewerkers van de CPA op 20 juni jl. de provincie verlaten. De ontbinding van de CPA valt samen met de voltooiing van het bestuurskader in al-Muthanna, die na de laatste caucus-verkiezingen voor de stadsraad in ar-Rumaytha op 19 juni vorm heeft gekregen. Er dient tegelijk te worden opgemerkt dat in Khidr deze verkiezingen stemmen hebben doen opgaan om diezelfde verkiezingsprocedure ook in Khidr toe te passen. Aanleiding is dat de stadsraad in Khidr in 2003 is gekozen door een *aangewezen* caucus-orgaan en niet - zoals in Rumaytha en in mei in Samawa - door een *gekozen* caucus-orgaan. Dit verschil kan tot gevolg hebben dat de stadsraad in Khidr aan legitimiteit inboet. Intussen heeft de provinciale raad een voorzitter gekozen, die de gouverneur als voorzitter van de raad vervangt. De gouverneur neemt tevens niet langer deel aan de raadsbijeenkomsten, waardoor zijn verantwoordelijkheden meer in overeenstemming zijn gebracht met de CPA-regelgeving inzake lokaal bestuur.

Op sociaal-economisch terrein heeft al-Muthanna nog altijd te kampen met moeilijke omstandigheden. Hieraan liggen niet alleen werkloosheid en een gebrekkige elektriciteits-voorziening ten grondslag, maar ook het brandstoftekort. Het brandstoftekort heeft tot gevolg dat er bijna 24 uur per dag rijen wachtenden staan bij benzinstations. Een bijkomend probleem met de drukte voor benzinstations is dat er niet altijd genoeg beveiliging is om de situatie te controleren. Illustratief in dit verband is dat de Iraakse politie in al-Muthanna door het brandstoftekort niet de gehele dag kan patrouilleren. De politiepatrouilles ontvangen slechts een beperkte hoeveelheid benzine per dag.

C. Veiligheidsituatie (MVD):

De veiligheidssituatie in zuidelijk Irak wordt ook de komende tijd voornamelijk beïnvloed door ontwikkelingen aangaande Muqtada al-Sadr. Het begin juni door Muqtada al-Sadr en Iraakse (shiietische) autoriteiten overeengekomen staakt-het-vuren, waardoor zowel de Muqtada al-Sadr Milities (MM) als de *Multi National Forces in Iraq* (MNFI) zich uit Najaf en Kufa zouden terugtrekken, houdt tot op heden stand. Afgezien van enkele schermutselingen tussen de MM en de lokale politie in Najaf, hebben zich geen noemenswaardige gewelddadige incidenten voorgedaan tussen MM en MNFI of hiermee samenwerkende Iraakse veiligheidsorganisaties.

Op woensdag 16 juni jl. zou Muqtada al-Sadr een deel van zijn milities de opdracht hebben gegeven de steden Najaf en Kufa te verlaten. Het zou hier specifiek gaan om de militieleden die niet uit deze steden afkomstig zijn. De terugkeer van deze militieleden naar hun thuisregio is een belangrijk onderdeel van het op 4 juni jl. bereikte staakt-het-vuren akkoord. Verschillende bronnen geven aan, dat een deel van deze strijders afkomstig is uit het operatiegebied van de *Multi National Division South East* (MNDSE), waaronder de provincie Dhi Qar en waarschijnlijk ook al-Muthanna.

De verdere invulling van het akkoord van vrijdag 4 juni door Muqtada al-Sadr kan, indien de terugtrekking daadwerkelijk verwezenlijkt wordt, als een positieve ontwikkeling beschouwd worden. De terugtrekking kan bijdragen aan een verdere stabilisatie van de huidige relatieve rust in de steden Najaf en Kufa. De veiligheidssituatie in het operatiegebied van de *Multi National Division Central South* (MNDCS), waarin de steden Najaf en Kufa gelegen zijn, lijkt op dit moment verbeterd te zijn ten opzichte van enkele weken geleden. Het blijft evenwel prematuur om van een daadwerkelijk einde van vijandelijkheden tussen MM en MNFI te spreken. Een daadwerkelijke terugtrekking van radicale anti-MNFI-strijders naar het operatiegebied van de MNDSE, waarvoor op dit moment geen concrete aanwijzingen bestaan, kan een negatieve invloed hebben op de veiligheidssituatie in de MNDSE en daarmee in de provincie al-Muthanna.

In het operatiegebied van de MNDSE is de veiligheidssituatie, en dan vooral de situatie betrekking hebbend op vijandelijkheden door de MM jegens de MNFI, de afgelopen weken relatief stabiel gebleven. Hoewel het geweld vanuit de aanhang van Muqtada al-Sadr gedurende de laatste weken van de maand mei en begin juni is afgenomen, vinden in het operatiegebied van de MNDSE nog wel aanslagen plaats die toegeschreven kunnen worden aan deze aanhang. Vooral in en rond de stad Amara, de hoofdstad van de provincie Maysan, werden tot voor kort veel geweldsincidenten gemeld die aan deze groep kan worden toegeschreven. Er is

sprake van een onlangs bereikt akkoord tussen Britse MNFI en de MM in Amara, waardoor het al enkele dagen relatief rustig is in deze stad.

De hierboven beschreven ontwikkelingen op veiligheidsgebied in zuidelijk Irak spelen zich af tegen de achtergrond van de vanaf mei 2004 geconstateerde en nog immer aanhoudende stijgende lijn van aanslagen in Bagdad en omgeving. Vermoedelijk richten anti-MNFI elementen zich in toenemende mate op deze stad. Hierbij zouden strijders vanuit andere delen van Irak naar Bagdad en omgeving zijn getrokken om aldaar aanslagen te plegen. Het gaat hier dan vooral om strijders uit steden die gelegen zijn in de 'soennitische driehoek' en zogeheten 'buitenlandse strijders'. Naast de activiteiten van anti-MNFI groeperingen, zoals voormalig regimeaanhangers of 'buitenlandse strijders', droegen (en dragen) ook de vijandelijkheden vanuit de aanhang van Muqtada al-Sadr bij aan het stijgende aantal incidenten in Bagdad.

De mogelijk toekomstige doelwitten in geheel Irak zijn in de komende periode niet anders dan voorheen. Naast MNFI personeel en locaties zijn de Iraakse veiligheidsorganisaties, leden van de IIG, lokale of regionale autoriteiten en belangrijke infrastructuur nog steeds het doelwit van elementen die de wederopbouw van Irak willen hinderen. Een verdere toename in gewelddadigheden en aanslagen tegen personen en organisaties die zich inzetten voor de wederopbouw van Irak gedurende de komende periode voor, tijdens en nog enige tijd na de bestuursoverdracht op 30 juni is waarschijnlijk. Vooral de IIG en belangrijke (economische) infrastructuur worden in de komende periode als primaire doelwitten beschouwd.

Wederopbouw veiligheidsorganisaties

Op 20 juni jl. heeft premier Allawi aangegeven hoe hij na 30 juni de Iraakse veiligheidsorganen wil laten opereren. Het *Iraqi Civil Defense Corps* (ICDC), dat nu nog volledig door Coalitietroepen wordt aangestuurd, zal worden herdoopt naar *Iraqi National Guard* (ING) en gaat onder het Ministerie van Defensie vallen. Naast de veiligheidsorganisaties die onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken vallen, zoals de politie en grensbewaking, zal ook de ING ingezet gaan worden voor de binnenlandse veiligheid. Beide ministeries dienen hun activiteiten direct aan Allawi te rapporteren. Overigens houdt de MNFI na 30 juni zeggenschap over de operationele aansturing van de ING.

Allawi heeft aangekondigd de ING te willen versterken en de prioriteit te willen leggen bij de opbouw en training van eenheden die zijn gespecialiseerd in terreurbestrijding. Bovendien zullen de grensbewakingseenheden beter materieel krijgen om de instroom van buitenlandse strijders tegen te gaan. De ING is in het operatiegebied van de MNDSE relatief ver gevorderd in zijn opbouwproces. Zolang de veiligheidssituatie op het huidige niveau blijft en het opbouwproces zich in hetzelfde tempo voortzet, wordt verwacht dat de ING in het gebied van de MNDSE eind 2005 volledig zelfstandig kan functioneren en in staat zal zijn om samen met de Iraakse politie de verantwoordelijkheid voor de binnenlandse veiligheidssituatie in het gebied van de MNDSE op zich te nemen.

Een wezenlijke factor in dit proces is, naast de veiligheidssituatie, de toekomstige verhouding met de MNFI. Zowel op nationaal als lokaal niveau kunnen de

doelstellingen van de MNFI en de Iraakse autoriteiten uiteenlopen. Geweld tussen de ING en de MNFI wordt daarbij niet waarschijnlijk geacht, maar eventuele vertroebelde verhoudingen zullen de verdere opbouw van de Iraakse veiligheidsorganisaties hinderen.

Het functioneren van de Iraakse politie en de ING in al-Muthanna lijkt zich, ondanks de nog immer aanhoudende berichten over misstanden zoals corruptie, langzaam maar zeker in positieve zin te ontwikkelen. Ook de in het verleden meermalen gerapporteerde rivaliteit tussen de ING en de lokale politie lijkt zich langzaam in de richting van een meer coöperatieve houding tussen beide partijen te ontwikkelen.

Een additionele ontwikkeling in de samenwerking op veiligheidsgebied in de provincie al-Muthanna is de oprichting van een *Public Oversight Committee* (POC) dat naast het huidige *Provincial Security Committee* (PSC) zal gaan acteren. De POC zal een meer beleidsmatige taakstelling op veiligheidsgebied krijgen, terwijl het PSC in de toekomst een meer operationele rol zal gaan spelen. Dit zal mogelijk inhouden dat het PSC de diverse veiligheidsorganisaties in al-Muthanna directer zal gaan aansturen dan nu het geval is. Waarschijnlijk verandert hiermee ook de samenstelling van het PSC, waarin dan waarschijnlijk nog slechts de commandanten van de veiligheidsorganisaties, de gouverneur en vertegenwoordigers van de Nederlandse eenheden zitting zullen hebben. Dit in tegenstelling tot de huidige samenstelling, waarin ook vertegenwoordigers van de politieke partijen, religieuze autoriteiten en een aantal sjeiks zitting hebben. Deze personen zullen echter (volgens nog onbevestigde berichtgeving) wel zitting krijgen in het POC, waarvan het gehele concept zich overigens nog in een beginfase bevindt.

II Internationaal Terrorisme (AIVD)

n.v.t.

III Economische ontwikkelingen (BZ)

n.v.t.

+++++